

AIRPORT

REVIEW

11/2001

Listopad/November

ISSN 1509-9733

GDAŃSK-TRÓJMIASTO AIRPORT

TWO CENTURIES OF THEATRE IN GDAŃSK

DWA WIEKI GDAŃSKIEGO TEATRU

THE GRAVEYARDS OF MEMORIES

**CMENTARZE
WSPOMNIENÍ**

Cmentarz żołnierzy francuskich w Gdańsku / French soldiers' graveyard in Gdańsk

Fot. Leszek Biernacki

Cmentarze wspomnień

The Graveyards of Memories

Na terenie Gdańska znajduje się kilka starych cmentarzy, pochodzących z różnych stuleci. Przetrzały one wiele wojen, kataklizmów, ideologii i systemów. Są świadectwem czasów, gdy nie zawsze narodowość i pochodzenie decydowały o statusie człowieka. Niektóre z tych cmentarzy powoli dźwigają się z ruin, niektóre już nigdy nie wrócą do czasów dawnej świetności.

Jednym z najstarszych cmentarzy na terenie Gdańska jest kirkut żydowski na Chełmie. Jego początki sięgają przełomu XV/XVI wieku. Kirkut ten należał przez prawie cały okres swego istnienia do żydowskiej gminy Stare Szkoty. Żydowska nekropolia w okresie wojen napoleońskich uległa znacznym zniszczeniom. Odnowiono ją i rozbudowano dopiero w II połowie XIX wieku. Otoczono ją wtedy nieistniejącym już parkanem, zbudowano dom pogrzebowy i domek dla wartownika cmentarnego. W latach 30. XX wieku cmentarz nabrał charakteru parku, obsadzono go drzewami, wytyczono aleje i zbudowano tarasy. Po wojnie zaprzestano w nim pochówków, a w 1956 r. został ostatecznie zamknięty. W dobrym stanie przetrwał do 1968 r., po czym rozpoczęła się jego powolna dewastacja. Jednak w 1984 r. wpisany został do rejestru zabytków.

Drugi z cmentarzy żydowskich, zachowany w bardzo dobrym stanie, znajduje się w Sopocie przy ul. Malczewskiego. Otwarto go w 1913 r. na stoku Lisiego Wzgórza. Zajmuje niewiele ponad pół hektara. Do 1939 r. znajdowała się tu jeszcze kaplica przedpogrzebowa, ale z polecenia władz niemieckich została rozebrana. Pochówki na tym cmentarzu ustaly zaraz po wojnie i od tej pory cmentarz nie był już użytkowany. Dopiero w 1983 r.

Fot. Leszek Biernacki

Cmentarz ofiar faszyzmu na gdańskim osiedlu Zaspą. Fascists' victims graveyard in Gdańsk Zaspą.

władze województwa wpisały go do rejestru zabytków woj. pomorskiego. Prace rewaloryzacyjne i konserwatorskie trwały 6 lat.

Zupełnie inny charakter ma cmentarz na Zaspie. Powstał on ok. 1895 r. i chowano na nim ludzi bezdomnych, samobójców oraz skazanych na śmierć przestępców. W czasie I wojny chowano tam także jeńców wojennych różnych narodowości, natomiast podczas drugiej wojny światowej Niemcy grzebali tu zwłoki pomordowanych ofiar faszystowskiego terroru. W latach 1939–1942 przywożono tu m.in. zwłoki więźniów obozu w Stutthofie. Po wojnie pochowano tutaj zwłoki 20 kolejarzy z Szymankowa i funkcjonariuszy celnych, zamordowanych przez Niemców 1 września 1939 r. W 1946 r. spoczęło na nim 46 działaczy polonijnych z Gdańska, którzy zamordowani zostali 22 marca 1940 r., a także obrońcy Poczty Gdańskiej, rozstrze-

lani we wrześniu 1939 r. Łączna liczba osób, jakie spoczywają na tej nekropolii, jest trudna do oszacowania – powszechnie przyjmuje się, że jest ich ok. sześć tysięcy.

Bardzo znanym cmentarzem wojskowym Gdańska jest cmentarz francuski, znajdujący się w Gdańsku przy ul. Powstańców Warszawskich. Powstał on w 1967 r. z inicjatywy rządu francuskiego, tuż przed wizytą generała de Gaulle'a w grodzie nad Moławą. Na obszarze 3 hektarów złożono szczątki ok. 1700 żołnierzy francuskich, którzy polegli w czasie wojny francusko-pruskiej w 1870 r. oraz I i II wojny światowej. Każdy z żołnierzy tu pochowanych spoczywa w osobnej kwaterze, przy której stoi krzyż z tabliczką opatrzoną imieniem i nazwiskiem zmarłego. Utrzymanie cmentarza finansuje rząd francuski.

WOJCIECH ŁYGAŚ